

8 Ordlista

Alveolit	Svårbehandlat smärttillstånd 2–3 dagar efter en tanduttagning, oftast visdomständer.
Anamnes	Patientens egen redogörelse, t ex för sin sjukdom eller sina symtom.
Bortfall	De personer som ingår i urvalet från början, men som av olika skäl inte kommer in i undersökningen eller lämnar undersökningen innan datainsamlingen är fullbordad.
Confounder	En faktor som samvarierar med den studerade exponeringen och som i sig ökar risken för sjukdom (jämför munhygien och rökning). Ett samband mellan exponering (rökning) och sjukdom kan vid ”confounding” helt eller delvis bero på den förstnämnda faktorn (munhygien). Confounding kan kontrolleras på olika sätt t ex genom speciella urval eller i den statistiska analysen.
Distans	I detta sammanhang den del av ett tandimplantat i titan som går genom slemhinnan och varpå man fäster tandersättningen.
Distansoperation	Den kirurgiska åtgärd som fäster distansen på fixturen.
Dysplasi	Onormal utveckling av vävnad, missbildning.
Effektmaßt	Ett mått på relationen mellan exponering och utfall (t ex relativ risk).
Extraktion	Tanduttagning.

Fall-kontrollstudie	En undersökningsuppläggning som utgår från en studiepopulation där vissa personer definieras som fall (sjuka) samt ett urval bland (övriga) personer i samma studiepopulation, dvs kontroller. Exponeringens betydelse för sjukdomens uppkomst skattas genom jämförelser av tidigare exponering bland fall och kontrollpersoner. Ibland väljs fall och kontroller utan gemensam studiepopulation, vilket kan orsaka bias.
Fixtur	Gängad titancyylinder, den del av ett tandimplantat som integreras med käkbenet.
Genotyp	Anlagstyp, en persons ärftliga egenskaper som inte påverkas av den omgivande miljön.
Implantat	Ersättning för förlorad tand som integreras i käkbenet, oftast i titan.
Intervention	Aktiv åtgärd av förmodat förebyggande eller behandlande natur.
Interventionsstudie	Undersökning där deltagarna utsätts för en eller flera aktiva åtgärder, vilkas effekter ska bedömas.
In vitro	Experiment som äger rum i laboratoriet med t ex cellkulturer och inte på den levande kroppen av människa eller försöksdjur.
Kohortstudie	En undersökningsuppläggning där kohorten i princip sammanfaller med studiepopulationen. Exponeringens betydelse för sjukdomens uppkomst skattas genom jämförelser av andelen personer som insjuknar i kohortens olika exponeringsgrupper. Informationen beträffande sjukligheten är i vissa fall okänd då exponeringen bestäms och inhämtas först vid senare tidpunkt (prospektiv kohortstudie). Både exponering och påföljande sjuklighet kan i vissa fall redan finnas till hands då själva undersökningen

startar, och om det tidsmässiga förloppet inom kohorten kan jämföras med en prospektiv studie, talar man ibland om en retrospektiv kohortstudie.

Kotinin	Den huvudsakliga nedbrytningsprodukten av nikotin i kroppen. Mätning av kotinin i blod, urin eller saliv kan användas för att värdera en rökarens nikotinintag samt för att validera (verifiera) den egenrapporterade rökfriheten under uppföljning.
KOL	Kroniskt obstruktiv lungsjukdom, långvarig lungsjukdom med tecken på hinder i luftens passage genom luftrören, som har ökad slembildning och/eller slemhinnesvullnad.
Kolmonoxid	Gas som bildas vid rökning och som kan mätas i blod eller utandningsluft för att påvisa om en person nyligen rökt eller inte.
Konfidensintervall	Konfidensintervallet beräknas utifrån data i en viss studie, och visar den spännvidd som sannolikt (ofta 95 procent säkerhet) täcker det "sanna" värdet för alla tänkbara studier som genomförs på samma sätt. Intervallet behöver alltså inte täcka ett annat så kallat sant värde som gäller för studier som genomförts på annat sätt med t ex bättre mätmetoder.
Kontrollerad studie (CCT)	Personerna fördelas inte slumpmässigt, men man försöker skapa en kontrollgrupp så lik experimentgruppen som möjligt för att kunna göra jämförelser.
Leukoplakier	Vanligtvis vita, kroniska förändringar i munslemhinnan som inte går att skrapa bort.
Metaanalys	Statistisk metod för att skatta effekten av en exponering eller behandling genom att väga samman resultatet från flera likartade studier.

Nikotin	Den substans i tobaksrökningen som är huvudansvarig för beroendet. Mätning av nikotin i blodet kan avslöja om rökning skett nyligen men är ett sämre mått på rökfrihet än koitinin.
Nikotin-ersättningsmedel	Användandet av nikotin som farmakologisk substans för att underlätta rökavvänjning.
Observationsstudie	Undersökning där uppgifter om enskilda personer eller befolkningsgrupper registreras och bearbetas men där i motsats till interventionsstudien inga åtgärder förekommer. Kohortstudier och fall-kontrollstudier är exempel på observationsstudier.
Oddsquot (OR)	Effektmått som ofta används i fall-kontrollstudier. Oddset är antalet fall dividerat med antalet icke-fall i en grupp. En kvot bildas mellan oddset för den exponerade och oddset för den oexponerade gruppen. Oddsquoten från en fall-kontrollstudie som strikt grundats på en studiepopulation är en giltig skattning av den relativa risken i studiepopulationen.
Ortognat kirurgi	Kirurgi som syftar till att rätta till felställningar och avvikelser i käkarna.
Osteomyelit	Inflammation i benmärg och benvävnad.
Osystematisk översikt	Översiktsartikel som inte redovisar hur urvalet av ingående studier gjorts.
Packyears	Antalet år som rökare multiplicerat med antalet paket (20 cigaretter/paket) man rökt per dag.
Placebo	Kontrollbehandling utan biologiskt verksamt innehåll.

Precision	Noggrannheten hos en medicinsk eller statistisk mätmetod. Mått på reproducerbarhet genom frånvaro av slumpmässiga fel.
Randomiserad kontrollerad studie (RCT)	Personerna fördelas till de olika behandlingsalternativen på ett sådant sätt att endast slumpen avgör vilket alternativ de tilldelas. I det enklaste fallet kan detta ske genom kast med mynt eller tärning. I dag krävs att proceduren är opåverkbar, inte bara av försökspersonen utan också av forskaren. Detta löses genom att någon utomstående ansvarar för randomiseringen.
Randomisering	Metod att slumpmässigt fördela personer i en vetenskaplig studie till aktiv behandling eller placebo/kontrollgrupp så att fördelningen inte påverkas av behandlaren.
Signifikant	Ett resultat anges som statistiskt signifikant i denna översikt om det är osannolikt (<5 procent) att ett samband framkommit av en slump; p-värde=0,05, eller 95 procent konfidensintervall inte täcker värdet 1.
Skivepitelcancer	Elakartad tumör utgående från skivepitel, en typ av låga skivformade celler som bekläder t ex munhåla och matstrupe.
Systematisk litteraturöversikt	Sammanställning av relevant tillgänglig vetenskaplig litteratur som berör en viss behandling, systematiskt redovisade och kritiskt granskade.
Thiocyanat	Ämne som bildas vid rökning och kan mätas i blod för att validera rökfrihet.
Tvärsnittsstudie	En undersökningsuppläggning där datainsamlingen för exponering och utfall tidsmässigt sammanfaller, och där ibland både exponering och utfall gäller förhållandet vid just den tidpunkten.

**Validerad
rökfrihet**

Användandet av rökningrelaterade biokemiska substanser i blod, urin eller utandningsluft för att verifiera en rökares uppgivna rökfrihet.

Validitet

Den interna validiteten beskriver hur säker man kan vara på att exponeringen eller den undersökta åtgärden verkligen förklarar den effekt som framkommit i studien var orsaken till det uppmätta utfallet i undersökningsgruppen. Den externa validiteten beskriver hur säker man kan vara på att exponeringen eller den undersökta åtgärden verkligen skulle ge upphov till en motsvarande effekt i det uppmätta utfallet i en population som inte ingått i studien, generaliserbarhet. Man kan även tala om validitet som frånvaro av systematiska fel.